

УДК 373.3.091.015.3:316.42(045)
DOI <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2025.98.9>

О. М. Мельник

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти
Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Стаття присвячена висвітленню питання забезпечення агентності молодших школярів у освітньому процесі, що обумовлено запровадженням Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа». Наголошено на тому, що особливості організації освітнього процесу в умовах сьогодення потребують забезпечення суб'єктної позиції здобувачів освіти, що сприятиме їх руху за індивідуальною освітньою траєкторією, подоланню освітніх втрат, максимальному розвитку можливостей. Окреслено останні дослідження проблеми агентності, побудови сучасного освітнього процесу. Зазначено, що поняття «агентність» недостатньо досліджене у вітчизняній психолого-педагогічній науці, пов'язане із впровадженням діяльнісного підходу, передбачає зміну позиції учня у педагогічній взаємодії, формування активності, самостійності, ініціативності, здатності до вибору, відповідальності учнів. Вказано, що агентність молодших школярів реалізується шляхом впровадження сучасних підходів до освітнього процесу – особистісно орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного, інтегративного, нейропсихологічного. Важливими умовами забезпечення та формування агентності учнів є реалізація принципу дитиноцентризму, педагогіки співпраці, цілеспрямована робота вчителів із формування наскрізних умінь та ключових компетентностей. З'ясовано, що реалізації агентності сприяють мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів, добір компетентнісних завдань, використання методів розвитку критичного мислення, парної, групової, командної роботи, формувальне оцінювання, раціональне поєднання синхронного та асинхронного режиму навчання, забезпечення можливості вибору навчальних завдань та способів дій, дозована допомога дорослих у освітньому процесі, врахування вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

Ключові слова: агентність молодших школярів, освітній процес, суб'єктна позиція учнів, індивідуальна освітня траєкторія, особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, інтегративний, нейропсихологічний підходи до організації освітнього процесу.

Постановка проблеми. Виклики часу, пов'язані із повномасштабним вторгненням країни-агресора зумовлюють вимушений перехід на дистанційну форму навчання, призводять до освітніх втрат і розривів, появи великої кількості дітей, що мають труднощі у навчанні, самоактуалізації, самореалізації, втрату навчальних мотивів. Освітня політика України орієнтована на забезпечення умов для руху здобувачів освіти за індивідуальною освітньою траєкторією, що дає можливість розкрити потенціал кожної дитини, сприяє усвідомленню нею своїх здібностей і можливостей. Освітній процес став особистісно орієнтованим, спрямованим на індивідуалізацію та персоналізацію, що передбачає ставлення до кожного учня не як до об'єкта впливу, а суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності. У Концепції «Нова українська школа» наголошено на суб'єктності навчання, необхідності оволодіння учнями способами навчальної діяльності, досвіді взаємодії з іншими людьми. «Найціннішим результатом початкової освіти в особистісному вимірі є здорова дитина, мотивована на успішне навчання, дослідницьке ставлення до життя; це учень/уче-

ниця, які вміють вчитися з різних джерел і критично оцінювати інформацію, відповідально ставитися до себе та інших людей, усвідомлювати себе громадянином/громадянкою України» [1.13]. Виконання поставлених завдань не можливе без агентності учня, його свідомої та активної позиції в освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання забезпечення агентності дитини в освітньому процесі Нової української школи у психолого-педагогічній літературі, як і в концепції НУШ, на жаль, відсутнє. Концептуальне поняття «агентність», концепт учнівської агентності та вимоги до шкільного навчального середовища для забезпечення агентності учнів досліджує В. Гуменюк [2]. Дотичними до розкриття даної проблеми є дослідження вітчизняних вчених, які висвітлюють побудову освітнього процесу в Новій українській школі. Зокрема, Державний стандарт початкової освіти передбачає організацію освітнього процесу із застосуванням діяльнісного та компетентнісного підходів на інтегрованій основі. Акцентується увага на розвитку ключових компетентностей та наскрізних умінь, розвитку вільної особистості

шляхом підтримки самостійності, незалежного мислення, оптимізму та впевненості у собі [3]. Дитиноцентризм як особистісно зорієнтовану модель побудови педагогічної взаємодії розглядають В. Кремень, О. Квас, М. Набок. Питання впровадження діяльнісного підходу в освіті, в тому числі і в початковій школі, є предметом дослідження таких науковців: І. Андрусенко, І. Бех, О. Колеснікова, П. Копосов, І. Мартинюк, Т. Молнар, Р. Паркер, А. Січкара, Б. Томсен, та ін. Поряд з поняттям «діяльнісний підхід» в науковій літературі, застосовується «особистісно-діяльнісний» (С. Безбородих, О. Бігич, І. Шумілова), «системно-діяльнісний» (О. Савченко), «інтегративно-діяльнісний» (Т. Пушкарьова, О. Топузов). Теоретичні засади інтегративного підходу та методи і технології їх впровадження розкривають М. Кірик та Л. Данілова, освітній простір учня початкової школи – А. Цимбалару. Отже, актуальними для реалізації ідей Нової української школи є орієнтація на учня, його досвід та інтереси, забезпечення активності учнів у освітньому процесі, створення сприятливого навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий і привабливий елемент життя дитини. Відповідно виникає потреба обґрунтувати шляхи і механізми забезпечення нової позиції учня в освітньому процесі.

Мета статті – розкрити шляхи та механізми забезпечення агентності молодших школярів у освітньому процесі. Відповідно до мети визначено такі завдання статті:

- проаналізувати трактування поняття «агентність»;
- охарактеризувати сучасні підходи до побудови освітнього процесу, які забезпечують агентність молодших школярів;
- розробити рекомендації для вчителів із забезпечення агентності молодших школярів у освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. В українських тлумачних словниках, словнику іншомовних слів, педагогічних словниках поняття «агентність» відсутнє. «Агент» в перекладі із латинської мови – «діючий» [4]. Стосовно освітнього процесу поняття «агентність» пов'язане, насамперед, із впровадженням діяльнісного підходу. Згідно з визначенням авторів проекту «Майбутнє освіти та вмінь. Освіта 2030», агентність передбачає «відчуття відповідальності та готовність брати участь у формуванні світу, змінювати людей, події та обставини на краще. Поняття агентності вимагає здатності формулювати далекоюсяжну мету та визначати кроки задля її досягнення» [5]. Агентність – це вміння й здатність людини до цілепокладання, рефлексії й дії для того, щоб впливати на зміни у власному житті та у світі навколо. Сутність поняття «агентність» полягає в тому, що

діти постійно живуть і розвиваються у парадигмі: «я – впливовий\-а, від мене залежить, чи відбудуться зміни на краще, зокрема зі мною». Для дитини це означає, що «я хочу, я вмію, я можу, я буду, я – відповідальна\-ий» [6.8].

У дослідженні Гарварду «Вплив викладання в школі. Поза результатами стандартизованих тестів: залученість, світогляд та агентність» поняття агентності визначається як «здатність та схильність учня проявляти цілеспрямовану ініціативу, є протилежним до безпорадності» [7].

Узагальнюючи наведені дослідження, можна зробити висновок, що концепція «агентності дитини» є актуальною і важливою для розвитку особистості дітей, відповідає меті і завданням Нової української школи. Вона акцентує увагу на здатності дітей бути активними суб'єктами, а не лише пасивними об'єктами впливу дорослих. Забезпечення агентності молодших школярів у освітньому процесі сприяє формуванню у них наскрізних умінь: можливості самостійно приймати рішення, виявляти ініціативу та брати відповідальність за свої дії, розвитку в них критичного мислення, вміння вирішувати проблеми та впевненості у собі. Впровадження агентності – це пошук балансу ініціативи у взаємодії дітей із дорослими, що співголосно із принципами педагогіки партнерства – діалогічність взаємодії, розподілене лідерство, горизонтальність зв'язків. В умовах сьогодення, агентність – необхідна умова подолання освітніх втрат, коли педагог пропонує учням вибір власного індивідуального маршруту: самостійне засвоєння навчального матеріалу чи роботу в парах, командах, цікаві виклики, що мотивують до самостійного пошуку та навчання, надають можливість пробувати, досліджувати, експериментувати, пропонувати власні рішення, реалізувати свої ідеї.

Отже, аналіз поняття «агентність», дозволяє зробити висновки, що воно є невід'ємним складником освітнього процесу Нової української школи; має такі характеристики як активність, самостійність, ініціативність, здатність до вибору, відповідальність.

Охарактеризуємо принципи та підходи до організації освітнього процесу Нової української школи, які забезпечують агентність молодших школярів. На думку О.Я. Савченко, сучасний урок характеризується дослідницьким підходом до формування умінь; конструюванням знань, а не їх відтворенням; організацією пошуку інформації з різних джерел; розвитком критичного мислення, творчості тощо. Він передбачає інтегративно-предметну основу організації освітнього процесу з пріоритетним використанням проблемно-пошукових, дослідницьких методів навчання тощо. Ця особливість зумовлює вибір таких методик, які створюють для учня ситуацію самостійного вибору, вияву

відповідальності й ініціативності, критичної оцінки й сміливості у прийнятті рішень, здатності в команді розв'язувати проблеми. Відповідно основними видами діяльності учнів мають бути дослідницька, пошукова, творча тощо. Нові підходи потребують іншого ракурсу розгляду проблеми – «як вчитися учневі», тобто в якій формі відбуватиметься його навчальна діяльність, як її організувати для досягнення особистісних результатів [8. 13–17]. Акценти доцільно ставити на суб'єктності й полісуб'єктності взаємодії учасників освітнього процесу, враховувати при доборі організаційних форм палітру індивідуалізації навчання і особистісного розвитку учня, середовищний підхід.

Агентність дитини виявляється, перш за все, при організації освітнього процесу на засадах особистісно орієнтованого підходу, метою якого є процес психолого-педагогічної допомоги дитині в становленні її суб'єктності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні. При особистісно орієнтованому навчанні педагог бачить перспективи розвитку особистісного потенціалу дитини й уміння максимально стимулювати цей розвиток нею самою за допомогою адекватних засобів; ставиться до дитини як суб'єкта власної навчальної діяльності, як до особи, здатної вчитися не з примусу, а добровільно, за власним бажанням і вибором і виявляти власну активність; сприяє опорі на особистісні сенси й інтереси (пізнавальні і соціальні) кожної дитини в навчанні, сприяє їх отриманню і розвитку [9.16]. Вчитель не ставить за мету передати учням знання і способи дій, а сприяє освоєнню учнями суб'єктної позиції, забезпечує особистісний розвиток. На уроці присутня ситуація вибору, організація індивідуальної діяльності з осмислення і усвідомлення нових знань, самостійне опанування способів дій, опора на суб'єктний особистісний досвід учнів, схвалення оригінальності, ініціативи й активності, своєрідності пропозицій і думок учнів, їх висновків і оцінок; пріоритет діалогічних методів навчання, співпраця всіх учасників освітнього процесу. При проведенні особистісно орієнтованого уроку вчитель залучає дітей до цілепокладання (сумісного визначення особистісно значущих цілей), проектування діяльності з можливістю вибору, співпраці на етапі виконання завдань, цінування та рефлексії не лише кінцевого результату, але і процесу навчання. Отже, реалізація особистісно орієнтованого навчання забезпечує умови для вияву агентності здобувачів освіти і сприяє її розвитку.

Забезпеченню агентності молодших школярів у освітньому процесі сприяє діяльнісний підхід. Саме із впровадженням діяльнісного підходу тісно пов'язана агентність. Процес навчання є завжди навчанням діяльності – або предметно-практичним діям, чи розумовим діям; навчати діяльності – це значить робити навчання вмотивованим,

а відтак, – вчити дитину самостійно ставити перед собою цілі, знаходити шляхи їх досягнення, допомагати сформувати у себе вміння контролю та самоконтролю, оцінки та самооцінки. Учні і вчителі при діяльнісному підході – активні і зацікавлені учасники процесу навчання, і взаємодія між ними може бути різною, при тому, що учень і вчитель можуть у певний час по черзі скеровувати діяльність. На засадах діяльнісного підходу базуються активне навчання, кооперативне, проблемне, емпіричне (експериментальне) навчання, навчання через відкриття, за запитами учнів, проєктне навчання [7]. Активне навчання – це підхід, відповідно до якого учні активно залучені або зацікавлені в процесі навчання. Активна участь характеризується наявністю вибору в дитини, її автономії, як у виконанні завдання, так і щодо того, коли та в який спосіб реагувати чи відповідати. Характерними особливостями кооперативного навчання є те, що воно передбачає змістовні завдання, активну участь, спільну роботу учнів і допомогу один одному. Емпіричне навчання ставить учня в позицію активного дослідника, який збирає інформацію шляхом дослідження і пошуку, формулює на основу отриманого досвіду висновки та узагальнення. Навчання через відкриття передбачає наявність відчуття контролю над власною пізнавальною діяльністю, її організацію та коригування, що не можливо без агентності учнів. Навчання за запитами учнів характерне для організації освітнього процесу Нової української школи, бо забезпечує мотивацію навчально-пізнавальної діяльності учнів, тісно пов'язане із їх потребами, інтересами, сумісним плануванням і активним засвоєнням змісту навчання. Агентність учнів повною мірою реалізується при впровадженні проблемного та проєктного навчання, бо учень шукає відповіді на проблемні питання, планує і реалізує задумане, оцінює власну діяльність та результативність співпраці з іншими. Отже, діяльнісний підхід до організації освітнього процесу передбачає активне входження учнів у пізнавальну діяльність, забезпечення суб'єктної позиції здобувачів освіти, реалізації ідей педагогіки партнерства. Принципи діяльнісного підходу у вітчизняній і світовій науці передбачають здобуття знань учнями та оволодіння новими способами дій у самостійному пошуку, дослідженні, експерименті, спілкуванні і взаємодії, стимулювання та опору на ініціативність учнів, залучення дітей до співпраці, створення атмосфери радості пізнання. З метою забезпечення агентності учнів у освітньому процесі варто використовувати діяльнісні методи навчання на різних етапах уроку – методи розвитку критичного мислення, відкриті запитання, рефлексивні практики.

Максимального наближення змісту навчального матеріалу до життєвого досвіду, потреб

дитини, забезпечення суб'єктної позиції учнів у освітньому процесі шляхом використання активних та інтерактивних методів навчання передбачає і компетентнісний підхід. Вирішення компетентнісно орієнтованих завдань через виявлення розбіжностей між новим і відомим, самостійний пошук, відкриття, авторський варіант вирішення проблеми є умовою успішного формування предметних та ключових компетентностей, предметних та наскрізних умінь.

Впровадження нейропсихологічного підходу в освітній процес Нової української початкової школи має на меті реалізацію принципу природовідповідності – врахування вікових особливостей та можливостей учнів, усвідомлення принципів вищої нервової діяльності та врахуванні їх при проектуванні та організації педагогічної взаємодії. Початкова школа має адаптаційно-ігровий цикл навчання, що ставить вимогу до використання ігрової діяльності, яка сприятиме активності учнів, орієнтації на інтереси та досвід дитини, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини. Гра допомагає активізувати навчальний процес, розвиває пізнавальні психічні процеси, збуджує інтерес до навчання, знімає втому, гальмівні процеси мозку. Прийняття та виконання правил вимагають від першокласників свідомого керування своєю поведінкою, починає діяти механізм підпорядкування мотивів, формуються елементи довіри [10.19].

Підсумовуючи зазначимо, що впровадження сучасних підходів до організації освітнього процесу (особистісно орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного, нейропсихологічного) сприяють суб'єктній позиції -агентності учнів, їх руху за індивідуальною траєкторією розвитку.

Проаналізуємо чинники та умови, які сприятимуть забезпеченню та розвитку агентності учнів у освітньому процесі. Перш за все, виділимо цілеспрямовану роботу вчителя із формування та розвитку наскрізних умінь молодших школярів – ініціативності, уміння висловлювати власну думку, здатності логічно обґрунтовувати позицію, вміння оцінювати ризики, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими людьми. Важливим є усвідомлення вчителем значення наскрізних умінь для побудови ефективного освітнього процесу, їх змісту, добір навчального матеріалу, стратегій, методів та прийомів, створення сприятливих умов для їх формування та розвитку. Погоджуємось із позицією А. Макліна, який поняття агентності розглядає з точки зору ефективності [11]. Адже агентність є і умовою ефективного формування наскрізних умінь і ключових компетентностей і, в свою чергу, сприяє результативності діяльності особистості в конкретній сфері шляхом реалізації наскрізних умінь та ключових

компетентностей. Приймаємо погляди В. Гуменюк, яка розглядає учнівську агентність як «конструкт персонального ресурсного рівня учня, який складається з академічних знань, компетентностей, навичок, здібностей, на розвиток яких спрямовані зусилля шкільної освіти», що підтверджує необхідність цілеспрямованої роботи вчителя із забезпечення та розвитку агентності молодших школярів [2].

Оскільки складовими агентності є здатність до власного вибору і прийняття рішення, взаємодії, то відповідно і побудова освітнього процесу повинні базуватись на засадах педагогіки партнерства. Головним завданням педагогіки партнерства є подолання інертності мислення, перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу – співпраці. Реалізація принципів педагогіки партнерства – поваги до особистості; доброзичливості і позитивного ставлення; довіри у відносинах; діалогу-взаємодії-взаємоповаги; розподіленого лідерства; соціального партнерства (рівність сторін, добровільність взятих зобов'язань, обов'язковість виконання обов'язків) необхідна умова впровадження і розвитку агентності школярів [1.17]. При такому підході функція вчителя – підготувати для дітей навчальне завдання, продумати в деталях хід його виконання різними групами учнів. Функція учня – на добровільних засадах прийняти запропоноване вчителем завдання і самостійно його вирішувати. У такому випадку обидва учасники освітнього процесу – вчитель і учень – рівноправні суб'єкти діяльності [10.12].

Забезпеченню агентності учня в освітньому процесі сприяє формувальне оцінювання навчальних досягнень школярів. Сумісне розроблення критеріїв і показників виконання завдань уроку, забезпечення можливості вибору, стимулюють пізнавальну діяльність школярів, дають змогу реалізувати самооцінку (рефлексію) результату і процесу діяльності, проаналізувати фактори і умови, які сприяли досягненню успіху, внести зміни і корективи. Порівняння досягнень вчорашніх і сьогоднішніх конкретного учня, аналіз його потреб і можливостей дають змогу вибудовувати разом з учителем оптимальну індивідуальну освітню траєкторію. Важливо, що у формувальному оцінюванні самооцінка передую оцінці вчителя, що сприяє суб'єктній позиції учасників освітнього процесу, діалогічності і співпраці. Залучення батьків до аналізу результатів навчання і розвитку особистості учня дає змогу узгодити єдність вимог з боку школи і сім'ї, працювати системно і послідовно, максимально індивідуалізуючи педагогічну взаємодію.

Важливою умовою, що сприяє агентності учнів у освітньому процесі є мотивація навчально-пізнавальної діяльності. Ефективними прийомами

мотивації, що стимулюють інтерес до навчальних предметів є: створення ситуацій пізнавальної новизни, зацікавленості; метод здивування, опора на життєвий досвід учнів; навчальні дискусії; пізнавальні ігри; повідомлення учням теоретичного значення навчального матеріалу; можливість застосування знань у повсякденному житті; створення проблемних ситуацій; постановка близьких і далеких перспектив у навчанні; наведення цікавих прикладів. Для забезпечення агентності учнів у освітньому процесі важливо підтримувати рівний стиль стосунків між усіма учасниками педагогічної взаємодії; підбадьорювати учнів, коли вони стикатимуться з труднощами; підтримувати позитивний зворотний зв'язок; учити чітко визначати мету, завдання діяльності; формувати почуття відповідальності, обов'язку; учити висувати вимоги насамперед до самого себе. У початковій школі навчальна діяльність всіх учнів підтримується переважно за рахунок самозадоволення, зростання самооцінки, самоповаги, усвідомлення необхідності навчання. Важливо створювати ситуацію успіху, формувати віру у власні сили, розвивати природну допитливість дитини, реалізувати ідею переможного навчання.

В умовах дистанційного формату навчання вчителю важливо мати у своєму арсеналі технології та методи, які спонукають до пошуку, самостійної пізнавальної діяльності із використанням різних платформ та сервісів. Це вікторини, квести, ребуси, інтерактивні аркуші, гейміфіковані завдання, що приваблюють учнів, дають можливість рухатись за освітньою траєкторією в особистому темпі. Навіть за дистанційної форми навчання використовувати роботу у парах, групах, командах, добирати проекти, дослідницькі та пошукові завдання для самопідготовки, що сприяють спілкуванню, взаємодії. Допомога та підтримка дорослих у організації самостійної пізнавальної діяльності повинна поступово трансформуватись: від показу, тренування, контролю, до корегування, стимулювання, створення ситуації успіху. Навчити дитину організовувати робоче місце, користуватись електронними засобами навчання, планувати свій час, режим, перевіряти результати – важливі чинники забезпечення агентності учнів. Важливо формувати впевненість кожного учня у власних силах і можливостях, бути уважним до їх запитів і потреб, висловлювати підтримку, привчати брати на себе відповідальність за процес та результати навчання. Створення позитивного інтелектуального фону, сприятливої психологічної атмосфери, використання прийомів зняття стресу, налаштування на роботу особливо значущі в умовах сьогодення. Агентність передбачає максимальну персоналізацію педагогічної взаємодії, раціональне поєднання синхронного та асинхронного режиму навчання, що забезпечить можливість учням

навчатись в індивідуальному режимі та темпі. Особливої уваги потребує організація освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами з метою їх максимальної соціалізації, формування здатності до планування, постановки навчальних завдань та їх успішного виконання шляхом використання адаптації чи модифікації змісту, методів, середовища, оцінювання, навчального обладнання. Координація роботи вчителя та асистента вчителя, команди психолого-педагогічного супроводу учнів із ООП покликані сприяти суб'єктній позиції здобувачів освіти в освітньому процесі.

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що агентність школярів у освітньому процесі є його важливою характеристикою, ефективно впливає на виконання завдань Нової української школи, забезпечує суб'єктну позицію учнів, персоналізацію їх розвитку. Агентність молодших школярів у освітньому процесі реалізується шляхом впровадження сучасних підходів до освітнього процесу – особистісно орієнтованого, діяльнісного, компетентісного, інтегративного, нейропсихологічного. Цілеспрямована робота вчителів із формування активності, самостійності, ініціативності, здатності до вибору, відповідальності учнів – важливі чинники формування агентності. Перспективами подальших досліджень є обґрунтування алгоритму та висвітлення особливостей роботи вчителів із формування агентності школярів на різних вікових етапах.

Список використаної літератури:

1. Нова українська школа: poradnik dla vchytel'ia / za zag.reed. N.M.Bibik. Kyiv: Litera LTD, 2018. 160 s.
2. Гуменюк В. В. Агентальність: множинність визначення та операціоналізація в контексті шкільної освіти. Наукові записки НаУКМА. Соціологія. 2020. Т. 3. С. 27–36.
3. Державний стандарт початкової освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://rozvytok-osvity.te.ua/postanova-%E2%84%96-688-vid-24-07-2019-pro-vnesennya-zmin-do-derzhavnoho-standartu-pochatkovoyi-osvity/>
4. Словник іншомовних слів. URL: <https://126.slovaronline.com/>
5. Як виховати майбутніх агентів змін. Освіторія. URL: <https://osvitoria.media/experience/yak-vyhovaty-majbutnih-agentiv-zmin/>
6. Діяльнісний підхід у базовій школі : методичний посібник із фасилітації навчальних занять у 5–6 класах базової школи /The LEGO Foundation. Запоріжжя : СТАТУС, 2024. 80 с.
7. Паркер Р., Томсон Б.С. Біла книга. Діяльнісний підхід у школі. 2019. URL: https://cms.learningthroughplay.com/media/dx1copjh/ltp-at-school_ukranian_version.pdf

8. Організаційні форми навчання у початковій школі : посібник / О. Я. Савченко, Н. М. Бібік, В. О. Мартиненко, А. Д. Цимбалару та ін. Київ: Педагогічна думка, 2017. 423 с.
9. Лукьянова М. І. Особистісно- орієнтований урок: конструювання та діагностика / М. І. Лукьянова, Н. А. Разіна, Т. М. Абдулліна та ін. Х.: Веста: «Ранок». 2007. 176 с.
10. Копосов П. Г. Нова українська школа: дидактичні особливості організації навчально-ігрової діяльності учнів 1–2 класів : навч.-метод. посіб. Харків: Вид-во «Фабула», 2021. 160 с.
11. Маклін А. Мотивуюча школа /пер. з англ., передм. та заг. редакція Т. В. Тадеєвої. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2019. 480 с.

Melnyk O. Ensuring the agency of primary school students in the educational process

The article is devoted to highlighting the issue of ensuring the agency of primary school students in the educational process as part of the introduction of the Conceptual Principles of Reforming Secondary Education of the "New Ukrainian School". It is emphasized that the peculiarities of the organization of the educational process in today's conditions require ensuring the subjective position of education seekers, which will contribute to their movement along an individual educational trajectory, overcoming educational losses, and maximizing the development of students' skills. The latest research on the problem of agency and the construction of a modern educational process is outlined. It is noted that the concept of "agency" is insufficiently researched in domestic psychological and pedagogical science, is associated with the introduction of an activity approach, and involves changing the student's position in pedagogical interaction, the formation of activity, independence, initiative, ability to choose, and responsibility of students. It is indicated that the agency of younger schoolchildren is realized through the implementation of modern approaches to the educational process – personality-oriented, activity-based, competence-based, integrative, and neuropsychological. Important conditions for ensuring and forming student agency include the implementation of the child-centeredness principle, pedagogy of cooperation, purposeful work of teachers on the formation of cross-cutting skills and key competencies of students. It was found that student agency development is facilitated by the motivation of students' educational and cognitive activities, the selection of competency tasks, the use of methods for developing critical thinking, working in pairs, groups or teams, formative assessment, a rational combination of synchronous and asynchronous learning modes, ensuring the possibility of choosing educational tasks and ways of doing the activities, dosed assistance from adults in the educational process, and taking into account the age and individual characteristics of students.

Key words: *agency of primary school students, educational process, subjective position of students, individual educational trajectory, personality-oriented, activity-based, competence-based, integrative, and neuropsychological approaches to organizing the educational process.*